
RESTAURAREA UNUI VAS HABANĂ (SEC. AL XVII-LEA)

Sorina Parchirie

Anabapțiștii, mai târziu numiți habani, erau o sectă religioasă care a apărut în secolul al XVI-lea, după Reformă, în Tirol. Ei considerau că un copil nu își poate alege singur religia, astfel că se rebotezau la maturitate. Rebotezarea era însă interzisă de catolici, drept urmare habanii au fost goniți din Tirol în Moravia și Slovacia. De aici au ajuns în Transilvania (secolul al XVII-lea) la Vințu de Jos și la Criț, între Sighișoara și Rupea, iar mai apoi la București, în Ucraina, în America și în cele din urmă în Canada.

Habanii au fost purtătorii unei tehnologii superioare de producere a ceramicii și ai unei ornamentații caracteristice Europei centrale și de vest. Meșterii olari habani au devenit renumiți în foarte scurt timp, iar ceramica lucrată de aceștia a ajuns să concureze porțelanul chinezesc.

Stabilirea habanilor la Vințu de Jos a constituit o cotitură în istoria și economia zonei, impulsionând dezvoltarea olăritului, deoarece ei produceau o faianță de lux.

Olarii habani și-au practicat meșteșugul pe baza unor Regulamente,¹ în acord cu concepția lor religioasă. În acest sens putem aminti:

- Regulamentul anului 1584, care interzicea realizarea de forme noi și folosirea culorilor intense pe vase, olarii fiind obligați să rămână fideli formelor și cromaticii de până atunci;
- Regulamentul din 1588 - interzicea folosirea culorii albastre pe smalt alb;
- Regulamentul din 1594 - accepta folosirea culorii albastre pe smaltul alb și decorarea mijlocului piesei cu o cunună, în care să fie înscris anul de fabricație, precum și inscripționarea numelui comanditarului pe vas.
- Regulamentul din 1612 - accepta folosirea decorării vaselor cu negru, roșu, verde, albastru și galben, dar interzicea folosirea motivelor zoomorfe, avimorfe și antropomorfe.
- Regulamentul anului 1641 - datorită faptului că a apărut un grup de olari tineri, a permis unele "libertăți necuviincioase".

Procesul de producție al ceramicii habane a fost bine organizat. Atât tehnicile de ardere, cât și pregătirea smalturilor era strict secretă, rețeta fiind transmisă pe cale orală și în foarte puține cazuri prin scrisul secret al habanilor.

Meșteșugul lor a fost recent reconstituit pe baza unor studii în chimia analitică. Vasele din argilă erau acoperite după prima ardere cu un smalt, peste care erau aplicate

---

1 K. Roșca, H. Klusch, *Ceramica de breaslă, habană și manufacturieră din Transilvania*, Sibiu, Ed. Honterus, 2010, pp. 24-42; M. Bunta, *Habanii în Transilvania în Acta Musei Napocensis*, VII, 1970, pp. 201-224.

ornamentele, în patru culori diferite, care după a doua ardere se fixau pe vas. Argila a fost amestecată cu nisip, sare și salpetru pentru a oferi o plasticitate, care a permis obținerea unor vase cu pereți foarte subțiri. În funcție de culoare și compoziție s-au deosebit trei tipuri de glazură:

- glazură albă de cositor;
- glazură gabenă de antimoniu;
- glazură albastră de cobalt;

În prima jumătate a sec. al XVII – lea habanii au folosit smălțul de cositor care asigura o culoare opacă, albă ca laptele, asemănătoare porțelanului. Materiile prime necesare glazurilor de fond erau prelucrate din minereuri extrase din minele din Transilvania. Din minereul de cobalt se putea extrage, prin metoda “focului mic” și ulterior a “focului mare” un cristal numit oxid de cobalt, care amestecat în glazură dobânda culori de la albastru deschis la albastru închis. Deosebit de frumoase erau vasele obținute prin amestecarea unor părți mici de cobalt, fosfați, arsenafi în adaos de oxid de mangan și cositor, oferindu-le un aspect atât de plăcut, încât meșterii au renunțat la ornamentare.

Inundațiile din anii 1771 și 1850, produse de râul Mureș, au distrus în totalitate gospodăriile, atelierile și cuptoarele habanilor și nu s-a mai putut reconstitui cu exactitate forma cuptoarelor.

La habanii din Vințu de Jos cuptoarele erau aprinse de patru ori pe an, întotdeauna noaptea, ceea ce pentru oamenii din afara comunității constituia un mister. După ardere vasele erau considerate piese rare.²

Una dintre piesele din inventarul Muzeului de Istorie din Sighișoara este o cană habană, care datează din sec. al XVII-lea. Vasul a fost realizat din pastă alb gălbuie, lucrat la o roată rapidă și are o formă globulară, suprafața exterioară fiind împărțită în mai multe sectoare, prin caneluri verticale, care îi conferă o formă ușor ondulată. Marginea vasului este înălțată, ușor înclinată și este prevăzută cu o buză ascuțită, de sub care pornește o toartă cu canelură laterală, care coboară până în treimea inferioară a vasului. Suprafața exterioară a vasului a fost smălțuită integral, utilizându-se un smălț alb și galben de fond peste care s-a aplicat un decor marmorat de culoare albastru cobalt. Decorul, executat într-o compoziție cromatică modestă, apare expresiv, chiar fascinant prin aplicarea lui asimetrică, ceea ce îi conferă tensiune artistică și dinamism.

Vasul a fost descoperit în cadrul săpăturilor arheologice din anul 1995 efectuate la „Casa cu Cerb” din Cetatea Sighișoara. Presiunea solului și umiditatea au acționat asupra piesei, fisurând-o în 35 de fragmente, cana habană necesitând restaurare completă începând cu îndepărtarea depunerilor, prin spălare cu detergent neutru Romopal OF în concentrație de 1%, curățire mecanică cu o perie moale, spălări succesive în apă distilată pentru îndepărtarea

---

2 *Ibidem.*

detergentului. Piesa a fost lăsată la uscare la temperatura ambiantă, pe hârtie de filtru în poziție de repaos, urmând identificarea și reasamblarea fragmentelor ceramice, de la bază spre buza vasului, cu Aracet (acetat de polivinil). Vasul a fost lăsat la uscare la temperatura ambiantă, după care s-a trecut la completarea cu gips a vasului prin metoda negativului de ceară. După uscare s-a realizat integrarea cromatică cu culori tempera. (vezi *Anexa*)

Conservarea piesei a fost făcută prin pensulare fină cu nitrolac diluat.

Piesa restaurată se află în expoziția de bază a Muzeului de Istorie Sighișoara, sala de ceramică transilvăneană.

THE RESTORATION OF A HABAN POTTERY VESSEL (17TH CENTURY)

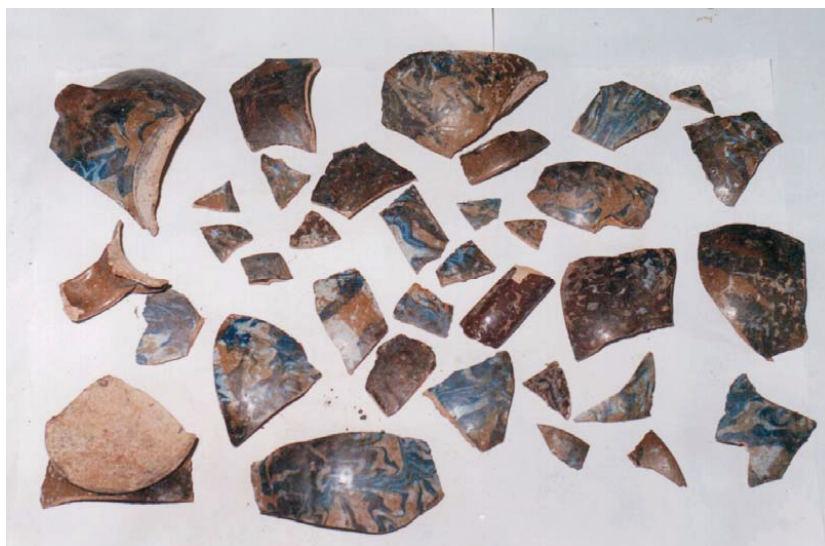
(Summary)

The article presents the restoration of a Haban pottery vessel discovered in Sighișoara Citadel, in the year 1995, during the excavations from “Casa cu Cerb” (“The House with Stag”). The Habans, also known as Anabaptists, were a religious sect that arose during the Reformation. They rejected papal authority and the idea of private property, and lived in communes. They came in 17th Century in Transylvania. There are also mentioned the Haban regulations to produce the pottery.

The author describes the parts of Haban pottery vessel, the steps of the complex restoration process and the methods used for that.

The restored piece is displayed today at the History Museum from Sighișoara, the Transylvanian pottery exhibition.

Anexa

Fragmente de vas.

Cana habană în timpul restaurării.

Cana habană după restaurare.